

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम
देखभाल दुरुस्ती खर्चाची काही प्रमाणात
प्रतिपूर्ती करण्यासाठी ग्राम पंचायती, जिल्हा
परिषदा व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून
चालविण्यात येणा-या स्वतंत्र व प्रादेशिक पाणी
पुरवठा योजनांसाठी देखभाल दुरुस्ती
प्रोत्साहन अनुदान देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक देप्रोअ-१३०९/प्र.क्र.६९/पापु-०७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक १७ ऑगस्ट २००९

- वाचा :- (१) शासन आदेश, ग्राम विकास विभाग क्र.ग्रापापु १०८५/सीआर ७८०३/३९,
दिनांक १७ नोव्हेंबर, १९८६
(२) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १०९८/प्र.क्र.२११/पापु-०७
दिनांक १४ डिसेंबर, १९९८
(३) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १०९९/प्र.क्र.३२८/पापु-०७
दिनांक २७ जुलै, २०००
(४) शासन अधिसूचना, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.व्हीपीएम.
२०००/ प्र.क्र.१३६३/२२, दिनांक १७ जानेवारी, २००२
(५) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १००२/प्र.क्र.६३९/पापु-०७
दिनांक २२ मे, २००३
(६) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १००३/प्र.क्र.२५६/पापु-०७
दिनांक १० जुलै, २००६
(७) शासन निर्णय, क्र.मांक ग्रापापु १००७/प्र.क्र.२३३/पापु-०७,
दिनांक २० मे, २००८
(८) शासन परिपत्रक क्रमांक देप्रोअ-१३०८/प्र.क्र.८९/पापु-०७,
दिनांक ३० जुलै, २००८

प्रस्तावना :

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी शासनाने संदर्भ क्र. १ नेलील दि. १७
नोव्हेंबर, १९८६ च्या आदेशान्वये जिल्हा परिषद स्तरावर जिल्हा देखभाल दुरुस्ती निधीची स्थापना केलेली
आहे. या देखभाल दुरुस्ती निधीमध्ये जिल्हा परिषदेने तिच्या विशिष्ट वार्षिक उत्पन्नाच्या २० टक्के रक्कम
दरवर्षी जमा करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. याबरोबरच जिल्हा परिषदेकडून चालविण्यात येणाऱ्या
प्रादेशिक योजनांच्या पाणीपट्टी वसूलीच्या रकमा देखील या निधीत जमा करणे आवश्यक आहे. या जमा
रकमांमधून जिल्हा परिषदेने प्रादेशिक योजनांच्या देखभाल दुरुस्ती व महत्वाच्या दुरुस्तीची कामे पूर्ण करणे
गरजेचे आहे.

२. संदर्भ क्र. २ येथील दि. १४ डिसेंबर, १९९८ च्या शासन निर्णयान्वये ग्रामपंचायत स्तरावर ग्राम पाणी पुरवठा निधीची स्थापना करण्यात आलेली आहे. या निधीमध्ये जमा करावयाच्या रकमा व त्यातून करावयाणा खर्च या बाबत सुस्पष्ट सूचना या शासन निर्णयान्वये देण्यात आलेल्या आहेत.

३. संदर्भ क्र. ३ येथील दि. २७ जुलै, २००० च्या शासन निर्णयान्वये राज्यामध्ये ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम, मागणी आधारित पुरवठा आणि समूहसहभागाच्या तत्वावर राबविण्यात येत आहे. या धोरणानुसार योजनेची निवड, आखणी व अंमलबजावणी ही संबंधित गावच्या ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीमार्फत करावयाची आहे. तर, योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीवरील १०० टक्के खर्च संबंधित लाभार्थ्यांनी करावयाचा आहे. शासन यंत्रणेचा यामधील सहभाग हा सहाय्यकर्त्यांचा राहणार आहे. शासनाची सहाय्यकर्त्यांची भूमिका जिल्हा परिषदेमार्फत राबवावी असे धोरण ठरविण्यात आले आहे.

४. ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची १०० टक्के देखभाल दुरुस्ती ग्रामस्थांनीच स्वखर्चाने करावी व त्यासाठी त्यांनी पाणीपट्टीद्वारे निधी उपलब्ध करून घ्यावा यासाठी संदर्भ क्र ४ येथील शासन अधिसूचना, ग्राम निव्वस व जलसंधारण विभाग, दिनांक १७ जानेवारी, २००२ अन्वये पाणीपट्टी वरील कमाल मर्यादा काढून टाकण्यात आली आहे. ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या वार्षिक देखभाल दुरुस्ती खर्चाचा अंदाज घेऊन त्याअनुषंगाने पाणी पट्टीची आकारणी करणे, आकारलेल्या पाणीपट्टीची जास्तीतजास्त वसूली होईल यासाठी प्रयत्न करणे ही संबंधित जिल्हा परिषद / ग्रामपंचायतीची जबाबदारी आहे. जेणेकरून योजना स्वयंसंतुलित होतील.

५. संदर्भ क्र. ५ येथील दि. २२ मे, २००३ च्या शासन निर्णयान्वये स्वतंत्र गावच्या तसेच प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी सुटसुटीत व पारदर्शक पद्धती विहित करण्यात आली आहे.

६. ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी केंद्र शासन पुरस्कृत वर्धित वेग कार्यक्रमाखाली उपलब्ध होणाऱ्या अनुदानाच्या १५ टक्के व राज्यस्तरावरून ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून १५ टक्के निधी राज्यातील ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध करून देण्यात येतो. यामध्ये केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणाऱ्या निधीचा हिस्सा मोठा आहे. भविष्यात केंद्र शासनाच्या केंद्र पुरस्कृत वर्धितवेग कार्यक्रमाच्या धोरणात काही बदल झाल्यास देखभाल दुरुस्ती अनुदानावर त्याचा विपरित परिणाम होऊ शकतो. ही बाब विचारात घेता ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांचे शासनावरील अवलंबित्व कमी करून त्या जास्तीतजास्त स्वयंसंतुलित करणे गरजेचे झाले आहे.

७. मागणी आधारित समूहसहभागाच्या धोरणाची अंमलबजावणी करताना ज्या योजनांना नैसर्गिक परिस्थितीमुळे दुरुन पाणी आणावे लागते अशा योजनांना देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यासाठी

संदर्भ क्र. ६ येथील शासन निर्णयान्वये आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार पाणी पट्टीची योग्य आकारणी व प्रभावी वसूली करण्यासाठी प्रयत्नशील असणाऱ्या जिल्हा परिषदांना / ग्राम पंचायतींना प्रोत्साहन करण्यासाठी या शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता करणाऱ्या स्वतंत्र व प्रादेशिक ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी सन २००६-०७ या आर्थिक वर्षापासून देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान सुरू केलेले आहे.

८. संदर्भ क्र. ७ येथील शासन निर्णयानुसार पाणीपट्टीची योग्य आकारणी करणाऱ्या व त्या अनुषंगाने वसूली करणाऱ्या सर्व गावे / वाड्यांना या अनुदानासाठी पात्र ठरता यावे, तसेच सर्व जिल्ह्यांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात, त्या त्या जिल्ह्यातील डोंगराळ क्षेत्राच्या प्रमाणात योग्य हिस्सा मिळावा, पिण्याच्या पाणी पुरवठ्यासाठी हातपंपावर व विद्युतपंपावर अवलंबून असलेल्या गावे / वाड्यांना देखील या अनुदानाचा लाभ द्यावा या अनुषंगाने या अनुदानासाठीच्या पात्रतेच्या प्रचलित निकषांमध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे.

९. संदर्भ क्र. ७ येथील शासन निर्णयान्वये लोकसंख्या व पाणीपट्टीची वसूली हे निकष लावल्याने हातपंपावर / वीजपंपावर अवलंबून असलेल्या गावे / वाड्यांसह सर्व गावे / वाड्यांना न्याय मिळालेला असला तरीही वीज दर वाढीमुळे राज्यातील अनेक योजना बंद पडण्याचे प्रमाण वाढलेले आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या निकषात सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

प्रस्तावनेत नमूद बाबींचा विचार करून संदर्भ क्र. ७ येथील दि. २० मे, २००८ चा शासन निर्णय अधिव्रगीत करून ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वितरणाचे निकष गुढील प्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहेत.

२. आर्थिक वर्ष २००९-१० पासून राज्यस्तरावर देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध असलेल्या एकूण देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानापैकी हातपंप / वीजपंपांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी, राज्यातील नियमित (Regular) चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी, राज्यातील हंगामी (Seasonal) चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी आणि राज्यातील गुरुत्व आधारित योजनांसाठी ५ टक्के निधी राज्यस्तरावर राखून ठेवला जाईल. उर्वरित ५० टक्के निधी सर्व जिल्हा परिषदांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात एका पात्राच्या स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी वितरीत करण्यात येईल.

३. राज्यास्तत्रावर देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध असलेल्या एकूण देखभाल दुरुस्ती प्राप्त अनुदानात १% टक्के निधी पिण्याच्या पाणी पुरवठ्यासाठी वापरण्यात येणा-या हातपंप व वीजपंपांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी राखून ठेवण्यात येईल. सर्व गावांमधील हातपंप व वीजपंप यांच्या वार्षिक देखभाल दुरुस्तीसाठी ग्राम पंचायतींनी जिल्हा परिषदेसोबत करार करणे बंधनकारक राहिल व दर हातपंप व वीजपंप कारिता अनुक्रमे रु.१०००/- व रु.५०००/- एवढी रक्कम दरवर्षी ग्रामपंचायतींनी जिल्हा परिषदेकडे भरावी. ही रक्कम भरली नसल्यास जिल्हा परिषदेने ग्रामपंचायतींना देय असणा-या शासकीय अनुदानातून थेट कपात (At source) करावी. अशा प्रकारे कपात करून प्राप्त झालेला निधी जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीमध्ये वगळ करावा.

४. जिल्हा हातपंप देखभाल दुरुस्ती पथकाने ऑक्टोबर ते जानेवारी या चार महिन्यात जिल्ह्यातील सर्व हातपंप व वीजपंपांची पाहणी करून नियमित व आवश्यकतेनुसार देखभाल दुरुस्ती करावी.

५. राज्यातील नियमित चालणा-या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा १% टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील:

➤ वर्षभर चालू असणा-या योजना नियमित प्रकारात मोडतील.

➤ नियमित चालू असणा-या योजनांची विद्युत देयके महावितरण कंपनीस अदा करण्यात आल्यानंतर देयकांच्या रकमेची ५० टक्के प्रतिपूर्ती शासनाकडून करण्यात येईल. यासाठी प्रदान केलेल्या वीज देयकांच्या छायाप्रती सादर करणे आवश्यक आहे.

➤ या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

६. राज्यातील हंगामी चालणा-या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा १% टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील :

➤ ज्या योजना वर्षाच्या केवळ काही कालावधीसाठी चालू असतात किंवा टंचाई कालावधीत चालू असतात / ठेवाव्या लागतात अशा योजना हंगामी प्रकारात मोडतील.

➤ हंगामी प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांना फेब्रुवारी ते जून या कालावधीतील महावितरण कंपनीस अदा करण्यात आलेल्या वीज देयकांची १०० टक्के प्रतिपूर्ती करण्यात येईल. यासाठी प्रदान केलेल्या वीज देयकांच्या छायाप्रती सादर करणे आवश्यक आहे.

➤ या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

७. राजपातीत गुरुत्व आधारित ग्रामीण प्रादेशिक व स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा ५ टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील :

➤ अशा योजनांच्या बाबतीत त्यांच्या मागील आर्थिक वर्षातील एकूण देखभाल दुरुस्तीच्या खर्चाच्या ५० टक्के रकमेची प्रतिपूर्ती उपलब्ध अनुदानाच्या मर्यादेपर्यंत शासनाकडून करण्यात येईल.

➤ या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

८. परिच्छेद ३ ते ६ नुसार देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानासाठीचे प्रस्ताव जिल्हा परिषद व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांनी पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागास दरवर्षी ३१ ऑगस्ट पर्यंत सादर करावेत. प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांच्या अनुषंगाने देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाचे वाटप संबंधितांना राज्यस्तरावरून करण्यात येईल.

९. उर्वरित रकमेचा ४५ टक्के देखभाल दुरुस्ती निधी सर्व जिल्हा परिषदांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात वितरीत करण्यात येईल. हा निधी जिल्हा स्तरावरून जिल्ह्यातील एका गावच्या स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनांसाठी (Single village schemes) अनुज्ञेय ठरेल.

१०. या ग्रामपंचायतींना मागील आर्थिक वर्षातील प्रत्यक्ष प्रदान केलेल्या महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीच्या (महावितरण) वार्षिक देयकांच्या ५० टक्के निधी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान म्हणून अनुज्ञेय ठरेल. अशा रितीने निधी उपलब्ध करून देताना राज्यस्तरावरील निधी कमी पडत असेल तर येणाऱ्या फरकाएवढा निधी जिल्हा परिषदेने जिल्हा देखभाल दुरुस्ती निधीतून उपलब्ध करून द्यावा. अन्यथा उपलब्ध निधीच्या प्रमाणात अनुदानाची अदायगी करावी.

११. उर्वरित ५ टक्के निधी प्रत्येक जिल्ह्यातील ३ ग्रामपंचायतींना पाणी पुरवठा योजनांची आदर्श अंमलबजावणी, देखभाल दुरुस्ती, पाणीपट्टीची वस्तुनिष्ठ आकारणी व १०० टक्के वसूली, १०० टक्के घरगुती कनेक्शन व भूजल पुनर्भरण इत्यादीसाठी त्यांनी मागील आर्थिक वर्षात केलेल्या कामासाठी बक्षिस रूपाने देण्यात येईल.

१२. देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीच्या देयकांची प्रतिपूर्तीसाठी मागणी न आल्याने जिल्हास्तरावर शिल्लक राहिलेला निधी योजना नुतनीकरण निधीत जमा करण्यात यावा, तर राज्य स्तरावर शिल्लक राहिलेला निधी जिल्ह्यांच्या लोकसंख्येनुसार जिल्ह्यांना योजना नुतनीकरण निधीमध्ये जमा करण्यासाठी अदा करण्यात येईल.

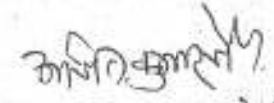
१३. चार्यवाहीच्या सुलभतेसाठी देहभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वितरणाचे सुस्पष्ट विवरण

सोबत जोडले आहे.

१४. योजना नुतनीकरण निधीबाबत संदर्भ क्र. ८ येथील शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या इतर अटी व शर्ती कायम असतील.

१५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००९०७२९१८१८०८००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(अजितकुमार जैन)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

भा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव

भा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

भा. उपमुख्यांमंत्र्यांचे सचिव

भा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव

भा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव

भा. अलग्ग, जिल्हा परिषद, (सर्व)

भा. मुख्य सचिव

विभागीय आयुक्त (सर्व)

संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे

सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई

नित्यशिक्षारी (सर्व)

प्रकल्प व्यवस्थापक, जलस्वराज्य प्रकल्प, सुधारणा सहाय

व प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष, बेलापूर

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व)

प्रकल्प अधिकारी, आपलं पाणी प्रकल्प, सुधारणा सहाय व

प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष, बेलापूर

मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

प्रादेशिक मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

उपसंचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा (सर्व)

अभियंता अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

जिल्हा तारण भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा

(सर्व)

जिल्हा पावटणी अधिकारी (सर्व)

कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा

परिषद (सर्व)

उप अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा उप विभाग, जिल्हा

परिषद, (सर्व)

तहसीलदार (सर्व)

गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)

महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, (लेखा परिक्षा)/(लेखा व

अनुज्ञेयता), मुंबई

महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, (लेखा परिक्षा)/(लेखा व

अनुज्ञेयता), नागपूर

मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई,

उप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नाशिक, पुणे,

औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर

वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षकीय

अधिकारी व कार्यासने

कार्यक्रम समन्वयक, भारत निर्माण कक्ष, नविन प्रशासकीय

भवन, मंत्रालय, मुंबई

संगणक कक्ष, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय,

मुंबई

निवडनस्ती (पापु-०७), पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

अथवा नृपतिनाम वृद्धिमात्रे प्रमाणम्

[illegible]